

«ніколи» або «до грецьких календ» (яких у греків не було), *quorum* «кворум» з букв. «котрих» та багато ін.

Цікаві випадки перекладу виникають в групах, де студенти користуються російською версією електронних словників при виконанні домашніх вправ. Наприклад, звичайне словосполучення *hora octava*, що складається з іменника *hora, ae f* «час, година» та порядкового числівника *octavus, a, um* «восьмий, а, е» в буквальному перекладі може мати різницю майже в годину в залежності від вибору мови (російське «восьмой час» та українське «восьма година») при перекладі. Зіткнувшись з подібними випадками, доцільно познайомити студентів з латинським значенням назв місяців в більшості сучасних європейських мов (*September* - «сьомий», *October* - «восьмий», *November* - «дев'ятий», *December* - «десятий»).

Розглядаючи подібні випадки міжпредметних зв'язків, що виникають при вивченні латинської мови на спеціальності «переклад», ми не звертались до більш широких і прозорих питань таких, як «Види та типи перекладу» чи «Українська перекладацька школа» [1], детальне вивчення яких ще попереду, хоча на практичному рівні студенти постійно займаються саме цими питаннями, фактично почавши вже формувати свій власний перекладацький стиль, адже, як говорили колись, *Duo si faciunt idem, non est idem* - «Коли двоє роблять те саме, це не те саме». Яскраві підтвердження цього положення дають міні конкурси на найкращі віршовані переклади давніх текстів.

Таким чином, сучасні особливості викладання латинської мови на першому курсі відділення перекладознавства можна звести до двох основних моментів:

1. необхідність пропедевтично-інтегративної направленості в викладанні курсу «Латинська мова»;
2. можливість використання електронних словників при виконанні домашнього завдання для більшості студентів.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бабенко В.М. Художній переклад: історія, теорія, практика. Ч. 1. Українська перекладацька школа. - Кіровоград, 2007. - 325 с.
2. Грабовський Н.К. Переводческие трансформации и обучение переводу // Перевод как лингвистическая проблема: Сб-к научн. трудов. - М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982.
3. Заварусва І.І. Тлумачні електронні словники російської мови: структурно-функціональний аспект: автореф. дис. На здобуття наукового ступеня канд. ф. наук: спец.: 10.02.02. - Дн-ськ, 2008. - 18 с.
4. Козловська І.М. Філософсько-методологічні аспекти інтеграції знань у змісті сучасної освіти „Педагогіка і психологія професійної освіти. - 1999. - №3. - С. 51-56. 3.
5. Костюк Н.Т. Интеграция современного научного знания. - 1984. -221 с.
6. Основи перекладознавства: Навчальний посібник / За редакцією А.Є.Нямцу - Чернівці: Рута, 2008. - 312 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Оксана Ріжняк - доцент кафедри перекладу та загального мовознавства факультету іноземних мов Кіровоградського державного педагогічного університету ім.В.Винниченка.

Коло наукових інтересів: історична лексикографія та методика викладання латинської мови.

НАВЧАННЯ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ НА ОСНОВІ ТЕКСТІВ З СОЦІОКУЛЬТУРНИМ КОМПОНЕНТОМ

Тетяна ТРУХАНОВА (Кіровоград, Україна)

У статті розглянута проблема навчання монологічного мовлення на основі публіцистичного тексту з соціокультурним компонентом. Автор зупиняється на процедурі відбору таких текстів, пропонує завдання для засвоєння основного змісту тексту та для різноманітних переказів.

The article deals with the problem of teaching monologue on the basis of English authentic texts with socio-cultural component. The author describes the procedure of texts selection and propose the tasks to check the understanding of these texts and to teach monologue.

Програма з іноземних мов для середніх навчальних закладів визначає соціокультурну компетенцію як невід'ємний компонент комунікативної компетенції.

Соціокультурну компетенцію розглядають як систему взаємопов'язаних компонентів [4]:

- країнознавча компетенція – знання про народ-носій мови, національний характер, суспільно-державний устрій, здобутки в галузі освіти, культури; особливості побуту, традиції, звичаї, а також усталені знання та поточну інформацію, молодіжну тематику;

- лінгвокраїнознавча компетенція – здатність сприймати мову в її культуроносії функції, з національно-культурними особливостями. Ця компетенція включає знання мовних одиниць (в тому числі з національно-культурним компонентом), і вміння використовувати їх відповідно до соціально-мовленнєвих ситуацій;

- соціолінгвістична компетенція – знання особливостей національного мовленнєвого етикету і невербальної поведінки та навички врахування їх у реальних життєвих ситуаціях. Здатність організувати мовленнєве спілкування відповідно до комунікативної ситуації, соціальних норм поведінки та соціального статусу комунікантів.

Аналіз матеріалу вітчизняних підручників з англійської мови дає змогу зробити висновок про недостатню кількість автентичних текстів з соціолінгвістичним компонентом. Тому виникає проблема підбору таких матеріалів.

Процедура відбору автентичних текстів для формування соціокультурної компетенції учнів проходить такі етапи: пошук джерел таких текстів, відбір текстів з урахуванням актуальності, репрезентативності, можливості реалізації; аналіз якісних та кількісних характеристик текстів, визначення послідовності застосування текстів у навчанні. Джерелами автентичних текстів є зарубіжні підручники з англійської мови, матеріали газет та журналів, електронні матеріали з мережі Інтернет.

Можливість реалізації забезпечується доступністю компонентів тексту конкретним читачам. Вважається, що складність тексту є величиною об'єктивною, абсолютною та незмінною і виявляється на основі аналізу мовного та мовленнєвого оформлення тексту, стилю, будови, а також предметного та смислового змісту [1]. Для встановлення складності текстів враховувались такі ознаки: тип тексту (інформаційний), композиційно-мовленнєву форму (опис, повідомлення, міркування). Характеристику змістових зв'язків (розгалужений, паралельний, поступовий); характер мовних засобів (кількість незнайомої для читача лексики).

Найбільш придатними для навчання англійської мови у середніх навчальних закладах є інформаційні описи та повідомлення, зв'язок змістових зв'язків – поступовий, характер мовних засобів визначається в залежності від ступеня навчання – до 6% незнайомої лексики на старшому ступені навчання.

Використання автентичних текстів не завжди є доцільним через складну лексику, граматичні структури, особливості авторського стилю, різниці у фонових знаннях носія та не носія мови. Тому доцільним є використання автентичних текстів, які називаються "методично автентичними". Методично автентичний текст має такі основні аспекти: методичний (доступність тексту, його відповідність конкретним завданням навчання, його методична ефективність); структурний (композиційні та мовні характеристики тексту: особливості його побудови, взаємозв'язок частин, автентичність лексико-граматичного оформлення, адекватність мовних засобів у конкретному контексті); змістовий (природність, інформативність, цікавість).

Існують різні терміни для позначення таких текстів: напівавтентичний, відредагований автентичний, пристосований автентичний; текст, наблизений до автентичного; текст, схожий на автентичний, навчально автентичний текст.

Автентичність матеріалів не виключає також використання текстів, спеціально створених методистами, за умови збереження таких властивостей автентичних текстів як зв'язність, інформативна та емоційна насиченість, врахування потреб та інтересів читача.

У вітчизняній методиці [5] перевага віддається навчанню учнів монологічного мовлення за підходом "знизу вгору", згідно якого учні спочатку навчаються об'єднувати зразки мовлення в понад фразову єдність (1 етап), потім самостійно будувати висловлювання понад фразового рівня (2 етап), і на завершальному етапі (3 етап) учні створюють висловлювання текстового рівня.

Але практика свідчить, що на старшому ступені навчання доцільно застосовувати підхід "згори донизу". За цим підходом вихідною одиницею є текст-зразок. В нашому

випадку – це друкований текст з соціокультурним компонентом. Навчання за текстом зразком складається з таких етапів.

Перший етап – максимальне засвоєння змістового плану тексту, його мовного матеріалу, композиції. Другий етап – різноманітні перекази тексту.

Розглянемо етапи роботи з модифікованим нами автентичним текстом. Студентам пропонується газетна стаття [7]. В її композиційну структуру входять назва, вступна частина, основна та заключна частини та фото (тост з консервованими бобами).

Baked bean alert as students go haute cuisine

The beloved baked bean is no longer a student staple. Branston, which makes baked beans, is so worried about this fact that it has introduced a bean loan scheme in which students receive free cans and pay for them once they start working.

So what exactly does curry favour in university kitchens? "We were quite experimental," says Steven Roberts, 22, a Plymouth graduate. "Cooking became a competition in our House. Our flatmate used to make Polish sausage with couscous. That was pretty good."

Rachel Davies, 22, a Cardiff graduate, says that her generation is interested in eating well. "In the first year there was greasy canteen food. In the second year I bought a lot of 30p noodle packets. By the third year I had become much fussier and made things like salmon with asparagus. My friends were quite picky about things too. They only even drank Wittard Coffee."

Beans on toast does appear on most students' lists of fallbacks – just not at the top.

"I eat a lot of toast with Marmite for dinner," admits Lindsay Putland, 20, at Southampton Solent University. "Pasta, soup, easy stuff."

Holly Walker, 21, a Nottingham graduate, agrees: "I used to eat cheese on toast at least once a day. But we had quite a health-conscious house. One of my flatmates used to eat lots of broccoli – with ketchup."

Anyone who doubts the sophistication of students should take heart from the fact that Holly's elder brother, Felix, while at Leeds, used to live off baked beans Pizza. Now that is progress. Francesca Steele

Робота з текстом поділялася на етапи. На першому етапі передбачається робота з заголовком, залучення фонових знань учнів з даної теми; актуалізація знайомої лексики: складання семантичної карти тексту або виписування ключових слів; "мозковий штурм" (прогнозування, про що йдеться в статті), робота з інтернаціональною лексикою; з фотографією, що надрукована поряд з текстом, і т.ін.

На текстовому етапі були опрацьовані лексичні одиниці, заздалегідь визначені викладачем шляхом комунікативно-інформативного аналізу як одиниці з лінгвосоціокультурним компонентом [3]. Лексичні одиниці були розподілені на декілька груп:

- найменування предметів і явищ нових тенденцій в соціально-побутовій сфері (Branston, Marmite, Wittard coffee, 30p noodle packets, loan scheme, health-conscious house);
- термінологічна лексика в соціально-побутовій сфері спілкування (flatmate);
- ономасична лексика в сімейній сфері (Steven Roberts, Rachel Davies, Lindsay Putland, Holly Walker, Felix);
- ономасична лексика в професійно-трудова сфері (назви університетів).

Доцільно також запропонувати учням такі завдання: 1) визначте тему тексту, його стиль; 2) продивіться текст і скажіть, чи можна його використати для розповіді на тему "Healthy lifestyle"; 3) прочитайте текст і знайдіть речення, в якому сформульована тема; 4) дайте відповіді на запитання; 5) сформулюйте головну думку тексту; 6) знайдіть в тексті ключові слова для переказу його основного змісту; 7) знайдіть в тексті відому для вас і нову інформацію; 8) продивіться список речень і фраз, які використовуються для оформлення монологічного висловлювання, і підберіть ті, що можна використати в цьому тексті [6].

На цьому етапі перевірялося розуміння інформації тексту шляхом вибіркового перекладу речень або частин речень, що містять лексику з лінгвосоціокультурним компонентом, тестові завдання на застосування вибіркової або конструйованої відповіді.

Наведемо приклад завдань, що пропонується учням після того, як вони ознайомилися з змістом статті.

1. Write a four-sentence summary of the article.
2. Discuss your summaries and decide how to improve them.

Інший приклад: тестове завдання множинного вибору.

Інструкція: Answer the following questions selecting the right answer:

1. What is the aim of the author? (to inform, to teach, to entertain etc.)
2. What is the author's intention of the article? (to predict, to shock the reader, to criticize some kind of food, to show the ways to improve students' food)
3. What is the author's attitude towards the problem he describes? (interest, pity, anxiety, concern, criticism)
4. Assess the quality and value of newspaper article. You should decide whether the article is worth reading using the following scale:

5 points – certainly worth reading

4 points – worth reading

3 points – not really worth reading

2 points – not worth reading at all.

Таким чином, ми описали перший етап навчання монологічного мовлення за підходом "згори донизу."

Другий етап цього підходу – різноманітні перекази тексту. Спочатку від імені журналістки, потім від імені студентів або випускників університетів Великої Британії. Для успішної реалізації переказу тексту доцільно використовувати опори вербального характеру – схеми, таблиці, плани, ключові слова, опорні конспекти.

Варто також запропонувати учням вільно переказати зміст тексту. Вільний переказ передбачає передачу основного змісту прочитаного

[2]. При цьому можна вносити в розповідь певні зміни і додатки, висловити своє ставлення до прочитаного. Вільний переказ – це особливий вид роботи, що знаходиться між підготовленим і самостійним висловлюванням. Вільний переказ спонукає учня відтворити текст не лише мовними засобами цього тексту, а також і власними засобами, засвоєними учнем раніше.

Для переказу суспільно-політичного тексту доцільно також використовувати резюме. Резюме може бути різного рівня: після першого читання, після визначення деталей, резюме окремих абзаців, резюме в межах проблеми, яка міститься в тексті, і коментування тексту на цій основі. Необхідно, щоб учні мали уявлення про особливості англійської газети. З цією метою їм надається відповідна інформація, а також опори: структура резюме та ключові фрази.

Як заключне завдання можна запропонувати учням визначитись, що саме з цього газетного тексту можна використати для складання повідомлення на тему "Healthy lifestyle".

Таким чином, наш досвід свідчить, що є доцільним навчання монологічного мовлення на основі текстів з соціокультурним компонентом. Джерелом таких текстів є публікації англійської зарубіжної преси. В пресі наявна цікава, важлива і різноманітна інформація, що поживляє процес навчання і позитивно впливає на його результати. Для навчання монологічного мовлення на основі друкованих текстів розроблена система завдань, яка дає змогу ефективно навчати учнів усної мовленнєвої діяльності.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Акентьева В.Н. Управление процессом понимания текстов по специальности при обучению чтению в неязыковом вузе: Дис...канд.пед.наук: 13.00.02. – К., 1985. – 174 с.
2. Гронь Л.В. Роль і місце вільного переказу у навчанні іноземних мов// Іноземні мови. – 1999. – № 4. – С. 21-22.
3. Ишханян Н.Б. Лингвистические основы формирования в языковом педагогическом вузе лингвосоциокультурной компетенции// Іноземні мови. – 1995. – № 3-4. – С. 69-73.
4. Колодько Т.М. Формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах: Автореф. Дис...канд.пед.наук: 13.00.04/ Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова. – К., 2005. – 24 с.
5. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. – К.: Ленвіт, 1999. – 320 с.
6. Настольная книга преподавателя иностранного языка: Справочное пособие. – Минск: Высшая школа, 2003. – С. 103-104.
7. Steele F. Baked bean alert as students go haute cuisine. – The Times Friday October 5 2007. – p.3

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Тетяна Труханова – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри германської філології Кіровоградського державного педагогічного університету ім.В.Винниченка.

Наукові інтереси: методика викладання англійської мови.

**РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ПЕРЕВІРКИ ЕФЕКТИВНОСТІ
ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

Ярослав ЧЕРНЬОНКОВ (Кіровоград, Україна)

У статті проаналізовано результати експериментальної перевірки рівня володіння англійською мовою студентів природничо-географічного факультету у процесі вивчення іноземної мови за фаховим спрямуванням.

The paper presents the results of experimental verification of the English proficiency level demonstrated by the students of the department of Geography and Natural Sciences in the course of their ESP study.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Сьогодні в нашій державі відбувається модернізація освітньої галузі. Міжнародна політика України, входження до європейського та світового освітнього суспільства, останні пропозиції МОН України (щодо збільшення годин на вивчення іноземної мови на немовних факультетах ВНЗ) зумовлюють необхідність розглядати іноземну мову як важливий чинник формування висококваліфікованого спеціаліста в умовах полікультурного середовища. На сучасному етапі розвитку системи вищої освіти України значна увага повинна приділятися не тільки навчанню студентів фахової лексики та іншомовного спілкування, а й основам міжкультурного спілкування. Важливість володіння засобами мови пояснюється, насамперед тим, що мова завжди була і залишається єдиним засобом людського спілкування. Оволодіння іноземною мовою як засобом між культурного діалогу неможливе без паралельного вивчення основ відповідної мови. Ось чому, організовуючи процес навчання на немовних факультетах таким чином, щоб іноземна мова (в даному випадку – англійська) вивчалась як феномен (граматика, фонетика повинні бути чітко спрямовані на фахові тексти). Оволодіння іноземною мовою сприяє розвитку в студентів здібностей використовувати її як інструмент спілкування у діалозі культур і цивілізацій сучасного світу.

Проблема іншомовної підготовки фахівців знайшла своє відображення в багатьох дослідженнях. Різними аспектами навчання професійного іншомовного спілкування студентів присвячена низка робіт вчених. Питанням професійно орієнтованого читання займаються: Ю Гапон, Т. Серова, С. Фоломкина. Проблеми навчання говоріння аналізували: Є. Житнікова, Р. Зайцева. Навчанню професійного іншомовного спілкування присвятили свої роботи: Є. Гуревич, Н. Зінькова, Н. Саєнко.

Реалізація досліджуваних проблем у навчально-виховному процесі вивчення іноземних мов на немовних факультетах передусім пов'язані з роботою з текстом за фахом та з граматичними вправами різного типу у дослідженнях К. Кусько, Л. Шаверневої. У роботах науковців І. Бім, Г. Бойкової, О. Борзової розроблено та вдосконалено ефективні прийоми навчання іноземній мові на матеріалах читання текстів на актуальну для студентів тематику (зіставний переклад, віднаходження паралелей на рівні мовних чи світоглядних універсалій), розробкою проблеми комунікативності в процесі навчання іноземних мов займалися Г. Китайгородська., Р. Олбрайт., У. Літлвуд., С. Савіньон. Методику формування лексичної компетентності досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені-методисти: І. Берман, В. Бухбіндер, Ю. Пассов, Г. Китайгородська, О. Тарнопольський, В. Борщовецька, R. Ellis, W. Widdowson.

Актуальність нашого дослідження зумовлена тим, що впровадження кредитно-модульної системи вимагає адаптаційних видів і форм організації самостійної роботи до дидактичних завдань та нових технологій. Саме це й зумовило виконання нашого дослідження.

Метою статті є представлення результатів експериментального навчання іноземної мови, яке було проведено протягом 2006/2007 та 2007/2008 навчальних років зі студентами І-